

KARAKTERİSTİK BİR İLHAN GEÇER ŞİİRİ: BİR ŞEHRİN HİKÂYESİ

Ahmet BOZDOĞAN

1950 yılında yayımlamaya başladıkları derginin adına atfen Hisarcılar diye bilinen edipler içinde yer alan İlhan Geçer (1917-2004), “sorumlu müdürlük görevini en uzun süre üstlenen kişi olarak derginin yayını sürdürmesinde Mehmet Çınarlı’dan sonra en büyük emek [sahibidir]” (Emiroğlu 2000: 26). Geçer’in Hisarcılar içindeki tek veya en önemli özelliği, dergide sorumlu müdürlük üstlenmiş olması değildir. O; Hisarcılar içinde Munis Faik Ozansoy, Mehmet Çınarlı, Gültekin Sâmanoğlu, Mustafa Necati Karaer ve Nevzat Yalçın’la birlikte altı kişilik çekirdek kadro arasında sayılır (Emiroğlu 2000: 23-24) ve Mehmet Çınarlı’dan sonra “topluluğun ikinci önemli ismi” (Emiroğlu 2003: 151) olarak gösterilir.

“20. yüzyılın ilk on yılından başlayarak ölüm kalım savaşları Millî Mücadele, kurtuluş, yeni bir devletin kuruluşu, devrimler gibi çok önemli dönüm noktalarına tanık olan bir coğrafyanın sanatçılarının da bu gelişmelere kayıtsız kalmaları beklenemezdi. Söz konusu ulusalcı tavır, Cumhuriyet’in kurulmasından sonra ‘memleket şiiri’ adıyla belirlenen bir kapsama evrildi” (Sazyek 2006: 29). 1950’lerin başlarından itibaren de memleket edebiyatının/şiirinin bir devamı olarak faaliyet yürütmeye başlayan Hisarcılar; (Enginün 2001: 97) gelenekle bağlarını koparmadan Türk şiirinin yeni ufuklara doğru yürümesini amaçlayarak yola çıkmışlar, bu doğrultuda şekil, muhteva, dil ve üslup bakımından karakteristik bir şiir çizgisi meydana getirebilmişlerdir.

Vezin bakımından serbest şiire de sıcak bakmakla birlikte hece ve aruz daha fazla yer vermeleri, halk ve divan şiirinin formlarını kullanmaya özen göstermeleri; muhteva bakımından memleket coğrafyasına, Türk insanının toplumsal yaşayışına, geleneklerine, göreneklerine, değer yargılarına vb. konulara yönelmeleri; dilde aşırı özleştirmecilikten ve fesahatçilikten kaçınma-

rak mutedil bir yol takip etmeleri yani yaşayan dili hareket noktası olarak kabul etmeleri, onların şiirinin karakteristiğini belirleyen unsurlardır.

İlhan Geçer de bir Hisarcı olarak şiirlerini bu çizgide meydana getirmiştir. Bunun yanında onun şiirleri "... karamsar bir dünya görüşünü yansıtır. İçe dönmesi, aşka sığınması, şiirlerinin bir yanını teşkil eden yalnızlığa bağlıdır. Bu duygularını ifade ederken İlhan Geçer, şairane ifadelere, sıfatlara başvurur" (Enginün 2001: 100). Geçer'in şiirlerine dair bu tarz bir genellemeyi Mehmet Kaplan da şu cümlelerle kayda geçirir: "Hayat karşısında aldığı tavır umumiyetle menfi. Birçok şiirleri kötümser. Çevre, dış âlem onu âdeta içine itiyor" (Kaplan 1984: 468). Bu bağlamda "Hatıralar Şehri", "Hüzün Şiirleri I", "Hüzün Şiirleri II", "Hüzün Şiirleri III" ve "Melankoli" başlıklı şiirler, onun şiir anlayışını yansıtan örneklerden birkaç tanesi olarak sayılabilir.

Burada bahsedilen nitelikleri taşıyan İlhan Geçer şiirlerinden biri de "Bir Şehrin Hikâyesi"dir. Diğer bir ifadeyle bu şiir, Geçer'in karakteristik metinlerinden biridir. Şiirle ilgili değerlendirme yapmaya başlamadan önce metni okumakta fayda var:

Bir Şehrin Hikâyesi¹

*Şimdi Altındağ'da akşam olmaktadır
Koyu gölgeler düşmüş sokaklardan.
İşçiler, odacılar ellerinde ekmek soğan
Gecekondularına yollanmaktadır.*

*Bu şehir dile gelir kaldırımlarda
Garip pinekler kahvelerde hanlarda
Uykusuz, düşünceli yolcular garda
Ya gurbet ya sıla hülyasındadır*

*Cebeci sırtlarında hastane
Kâh ümide kâh ecele dönük biçare.
Askeri, memuru, köylüsü, kızı
Çilesiz sabahların rüyasındadır.*

*İnsanları karanlık, insanları perişan
Gecelerine çil çil yıldızlar yağan
Asude mütevekkil Yenidoğan,
Yoksul şafaklara uyanmaktadır.*

1 Şiir metni (Kolcu 2011: 292-293)'ten alınmıştır.

Hisarcılar “zaman zaman serbest ölçüyle şiirler yayımlasalar da belli biçim ve ölçüleri öne çıkaran, eski şiirle sağlam bağlar kurmayı benimseyen” (Asiltürk 2006: 142) bir anlayışa sahiptirler. Onların içinden İlhan Geçer de dördlük nazım birimleriyle ve serbest vezinle oluşturduğu şiirlerle bu genellemenin sağlanmasına ciddi katkılar sunmuştur. Onun “Şehnaz Beste”, “Belki”, “Yakarış”, “Akşam Çıkmazı” ve “Bir Sen Güzelsin” başlıklı şiirleri, dördlük nazım birimleri ve serbest vezinle oluşturulmuş yapılarıyla Hisarcıların gelenekle yeniliği harmanlama arzusuna tipik birer örnek teşkil etmektedir.

“Bir Şehrin Hikâyesi” de dört dördlükten meydana gelen yapısıyla halk şiirindeki koşma formunu, bir şehrin genel görünümünü anlatması bakımından da yurt güzellemesini hatırlatmaktadır. Ancak serbest ölçüyle oluşturulmuş olması bakımından koşmadan, doğal güzelliklerden bahsetmemesi bakımından da güzellemeden ayrılmaktadır yani Asiltürk’ün ifadelerinde vurguladığı tarzda, bir taraftan serbest vezne yönelirken, diğer taraftan belli biçim ve ölçüleri öne çıkaran, eski şiirle sağlam bağlar kurmayı benimseyen anlayışın ürünüdür.

Hisar şairlerinin belirgin vasıflarından biri de şiirlerinde Anadolu sevgisini işlemiş olmalarıdır (Alpaslan 2006: 399). Onlar; şiirlerinde Anadolu coğrafyasına, bu coğrafyanın iklimine, insanlarına, toplumsal yapısının niteliklerine geniş yer verirler. Bu tercih, *Hisar* şairlerini memleket edebiyatının/şiirinin 1950’lerden itibaren en kuvvetli temsilcileri arasında gösterilmelerine vesile olur. Onların bu konuya düşkünlüklerinin tipik örneklerinden biri Yavuz Bülent Bakiler’in “Sivas’ta Yoksul Çocuklar” şiiridir. Bu şiirde hem coğrafya hem iklim hem insan hem de toplumsal yapının izleri vardır.

İlhan Geçer’in şiirlerindeki Anadolu da aynı nitelikleri taşımaktadır. “Gözümde Tüten Şehir”de Ankara, “Hatıralar Şehri”nde Bursa, Geçer’in şiirlerindeki Anadolu’nun örneklerini teşkil eder. Bu bağlamda “Bir Şehrin Hikâyesi” de sayılabilir.

İlhan Geçer bu şiirde; Altındağ’ı, Cebeci’si, Yenidoğan’ıyla Ankara’yı ve bu şehir içindeki insanları anlatmaktadır. Bahsi geçen mekân bir Anadolu şehri olması yönüyle şiir, Hisarcıların genel eğilimine iyi bir örnektir. Aynı zamanda şairin karamsar ruh hâlini yansıtması bakımından da bu metin, tipik bir İlhan Geçer şiiridir. “Koyu gölgeli sokaklar”, “gecekonduklara yollanan insanlar”, “kahvelerde ve hanlarda pinekleyen garipler”, “garlardaki uykusuz ve düşünceli yolcular”, “gurbet ya da sıra hülyasında olan insanlar”, “hasta-

nelerde kâh ümide kâh ecele dönük biçareler”, “çilesiz bir sabaha uyanma rüyasındaki askerler, memurlar, köylü kızları”, “karanlık ve perişan insanlar”, “yoksul şafaklara uyanan Yenidoğan”, şairin hayat karşısında aldığı menfi tavırın şiirdeki yansımalarıdır.

İlhan Geçer; bütün Hisar şairleri gibi yaşayan Türkçeye, günlük dilin kelime kadrosuna bağlı kalmaya özen gösterir. Onun “sade ve doğal bir söyleyişi vardır (...) Doğal düzlemde derinliği olmayan lirik şiirler yaz[ar]” (Korkmaz ve Özcan 2006: 101).

“Bir Şehrin Hikâyesi”, sade ve doğal bir söyleyişe sahiptir. Şiir içinde uzak çağrışımlar yapan, insan zihnini zorlayan ifadeler, benzetmeler bulunmamaktadır. Bu da metnin okunurluğunu kolaylaştırmaktadır. Bununla birlikte Korkmaz ve Özcan’ın ifade ettikleri gibi şiirde “derinliği olmayan bir lirizmden” de bahsedilebilir. “Gecekonduklara yollanan insanlar”, “gurbet ya da sıla hülyasındaki uykusuz ve düşünceli yolcular”, “çilesiz sabahların rüyasını görenler” ve “yoksul şafaklara uyanan semtler”, derinliği olmayan lirizmin bu şiirdeki örnekleri olarak gösterilebilir.

Sonuç olarak “Bir Şehrin Hikâyesi”nin, Geçer’in şiirlerindeki plastik form, muhteva ve estetik tercihleri aksettirecek nitelikte olduğu ve bu yönüyle şairin sanat anlayışını yansıtmak bakımından karakteristik bir örnek olarak okunabileceği söylenebilir.

Kaynaklar

- ALPASLAN, G. Gonca Gökalp, “Modern Edebiyatta Sözlü Kültür Etkisi”, *Türk Edebiyatı Tarihi 3. Cilt* (Editörler: Talat Sait HALMAN vd.), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2006, s. 393-410.
- ALPASLAN, Baki, “Cumhuriyet Dönemi: Şiir, Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Manifestolar”, *Türk Edebiyatı Tarihi 4. Cilt* (Editörler: Talat Sait HALMAN vd.), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2006, s. 134-152.
- EMİROĞL, Öztürk, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Hisar Topluluğu ve Edebî Faaliyetleri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2000.
- _____, *Türkiye’de Edebiyat Toplulukları*, Akçağ Yayınları, Ankara 2003.
- ENGİNÜN, İnci, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2001.
- Kaplan, Mehmet, *Şiir Tahlilleri II Cumhuriyet Devri Türk Şiiri*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1984.
- Kolcu, Ali İhsan, *Modern Türk Şiiri Antolojisi*, Salkımsöğüt Yayınları, Erzurum 2011.

KORKMAZ, Ramazan ve Tarık ÖZCAN, “ Cumhuriyet Dönemi: Şiir, 1950 Sonrası”, *Türk Edebiyatı Tarihi 4. Cilt* (Editörler: Talat Sait HALMAN vd.), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2006, s. 63-

SAZYEK, Hakan, “Cumhuriyet Dönemi: Şiir, 1920-1950”, *Türk Edebiyatı Tarihi 4. Cilt*, (Editörler: Talat Sait HALMAN vd.), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2006, s. 21-47.